

וַיִּרְדּוּ מִלְמַעְלָה מִטָּה, וַנְּדַבְּקוּ לְמִטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעִזְבוּ אֶת הָאֵילָן הַיְחִידִי הָעֲלִיּוֹן מִכָּל הָאֵילָנוֹת. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְגו'.

וְדַאי שְׂאֵז הַתְּהַפֵּף לְפָנָם בְּאוֹתוֹ הַצֵּד מִמֶּשׁ, לְפַעְמִים לְטוֹב לְפַעְמִים לְרַע, לְפַעְמִים לְרַחֲמִים לְפַעְמִים לְדִין. בְּדָבָר הַזֶּה נְדַבְּקוּ בּוֹ וְדַאי, בְּקִשּׁוֹ חֲשׁוֹנוֹת רַבִּים וַנְּדַבְּקוּ בָהֶם.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָדָם, עֲזַבְתָּ חַיִּים וַנְּדַבְּקָתָּ בְּמִוְתָא. חַיִּים - שְׁפָתוֹב וְעַץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן, שְׁנִקְרָא חַיִּים, שְׁמִי שְׂאוּחֻז בּוֹ לֹא טוֹעַם מִוְתָא לְעוֹלָמִים. נְדַבְּקָתָּ בְּעֵץ אַחֵר - הָרִי וְדַאי הַמִּוְתָא כְּנִגְדֵךְ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (משלי ה) רַגְלֶיךָ יִרְדוּת מִוְתָא, וְכָתוֹב (קהלת ז) וּמִצָּא אֲנִי מֵר מִמִּוְתָא אֶת הָאִשָּׁה. וְדַאי שְׁנַדְּבַק בְּמָקוֹם הַמִּוְתָא וְעִזְבַּת מָקוֹם הַחַיִּים. מִשּׁוּם כִּף אֲתַגְזֹר עֲלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מִוְתָא.

אִם הוּא חֲטָא, מָה חֲטָאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שְׁכָל הָעוֹלָם אֲכָלוּ מִהָעֵץ הַזֶּה וְזֶה קָרָא לְכֹלם - לֹא כִּף! אֲלֹא בְּשַׁעַת שְׂאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפְחָדוּ מִלְּפָנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו פְּעַבְדִּים אַחֵר הַמְּלָךְ, וְהוּא אָמַר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם (תהלים צה) בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה וְגו'. וְכֹלם הִלְכוּ אַחֲרָיו. כִּיּוֹן שְׂרָאוּ שְׂאָדָם מִשְׁתַּחֲוֶה לְמָקוֹם זֶה וַנְּדַבְּקַת בּוֹ, כָּלם נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, וְגַרְם מִוְתָא לְכָל הָעוֹלָם.

וְאִזְ הַשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גִּוּוּנִים, לְפַעְמִים דִּין לְפַעְמִים רַחֲמִים, לְפַעְמִים מִוְתָא לְפַעְמִים חַיִּים, וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תְּמִיד בְּאַחַד מֵהֶם, מִשּׁוּם שְׂאוֹתוֹ מָקוֹם גֶּרֶם לוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא חֲרֵב הַמִּתְהַפֵּכֵת,

וְנִחַתִּי מֵעִילָא לְתַתָּא, וְאֲתַדְּבְקוּ לְתַתָּא בְּשִׁנּוּיִין סְגִיאִין. וְשַׁבְּקוּ אֵילָנָא יְחִידָאָה, עֲלָאָה מִכָּל אֵילָנִין. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְגו'.

וְדַאי כְּדִין אֲתַהַפֵּף לְבִיּוּהוּ, בְּהֵוּא סְטָרָא מִמֶּשׁ, זְמַנִּין לְטַב, זְמַנִּין לְבִישׁ, זְמַנִּין לְרַחֲמִי, זְמַנִּין לְדִינָא. בְּהֵאִי מְלָה דְאֲתַדְּבְקוּ בְּהַ וְדַאי, (קהלת ז) בְּקִשּׁוֹ חֲשׁוֹנוֹת רַבִּים, וְאֲתַדְּבְקוּ בְּהוּ.

אָמַר לִיָּה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָדָם, שְׁבַקְתָּ חַיִּי וְאֲתַדְּבַקְתָּ בְּמוֹתָא. חַיִּי, דְכָתִיב וְעַץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן, דְאֶקְרִי חַיִּים. דְּמֵאֵן דְאֶחִיד בִּיָּה, לֹא טְעִים מוֹתָא לְעֵלְמִין. אֲתַדְּבַקְתָּ בְּאֵילָנָא אַחֲרָא, הָא וְדַאי מוֹתָא הוּא לְקַבְלָךְ. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (משלי ה) רַגְלֶיךָ יוֹרְדוֹת מִוְתָא, וְכָתִיב, (קהלת ז) וּמוֹצָא אֲנִי מֵר מִמִּוְתָא אֶת הָאִשָּׁה. וְדַאי בְּאַתֵּר דְּמוֹתָא אֲתַדְּבַק, וְשַׁבַּק אֶתֵּר דְּחַיִּי. בְּגִין כִּף אֲתַגְזֹר עֲלֶיָּה וְעַל כָּל עֵלְמָא מוֹתָא.

אִי הוּא חֲטָא, כָּל עֵלְמָא מָה חֲטוּ. אִי תִימָא, דְכָל עֵלְמָא אֲכָלִי מְאִילָנָא דָא, וְאֲתַרְמִי לְכֹלָא. לֹאוּ הָכִי. אֲלֹא בְּשַׁעַתָּא דְאָדָם קָאִים עַל רַגְלָיו, חֲמִי לִיָּה בְּרִיּוֹן כְּלָהוּ, וְדַחֲלוּ מִקְמִיָּה, וְהָיוּ נְטֻלִין אַבְתְּרִיָּה, פְּעַבְדִּין בְּתַר מְלָכָא. וְהוּא אָמַר לוֹן, אֲנָא וְאַתוֹן, (תהלים צה) בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה וְגו'. וְאֲזִלוּ כְּלָהוּ אַבְתְּרִיָּה. כִּיּוֹן דְּחֻזוּ דְאָדָם סְגִיד לְהֵאִי אֶתֵּר, וְאֲתַדְּבַק בִּיָּה, כְּלָהוּ אֲתַמְשְׁכוּ אַבְתְּרִיָּה וְגַרְמִים מוֹתָא לְכָל עֵלְמָא.

וְכַרְיִן אֲשַׁתְּנִי אָדָם לְכַמָּה גִּוּוּנִין, זְמַנִּין דִּינָא, זְמַנִּין רַחֲמִי זְמַנִּין מוֹתָא, זְמַנִּין חַיִּי. וְלֹא קָאִים בְּקִיּוּמָא תְּדִיר בְּחַד מְנִיּוּהוּ, בְּגִין דְּהֵוּא אֶתֵּר גַּרְמִים לִיָּה. וְעַל דָּא אֶקְרִי, חֲרֵב

המתהפכת, המתהפכת מצד זה לצד זה, מטוב לרע, מרחמים לדין, משלום לקרב, מתהפכת היא בכל, טוב ורע, שכתוב (בראשית ב) ועץ הדעת טוב ורע.

והמלך העליון, לרחם על מעשיו, הוכיח אותו ואמר לו, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וגו'. והוא לא קבל ממנו ונמשך אחר אשתו, וגרש לעולמים, שהרי אשה עולה למקום [למקום זה] ולא יותר, והאשה גרמה מות לכל.

בא ראה, לעולם הבא כתוב (ישעיה סה) כי כימי העץ ימי עמי. כימי העץ - אותו שנודע באותו הזמן. כתוב (שם כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ וגו'.

ויקרבו ימי ישראל למות. שנינו, אמר רבי חניא, כתוב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. שם בקיימו יעקב, וכאן במיתתו ישראל, שכתוב ויקרבו ימי ישראל למות. אמר רבי יוסי, כף הוא ודאי, שהרי לא כתוב ויקרב יום ישראל למות, אלא ימי, וכי בכמה ימים מת בן אדם? והרי בשעה אחת, ברגע אחד מת ויוצא מן העולם.

א"א כף למדנו, פשהקדוש ברוך הוא רוצה להשיב אליו את רוחו, כל אותם ימים שעומד בן אדם בעולם הזה נפקדים לפניו ונכנסים בחשבון, וכשנלקחים לפניו להכנס בחשבון, מת האדם, ומשיב הקדוש ברוך הוא אליו את רוחו. אותו ההבל שהוציא ונפח בו, משיב אותו אליו.

אשרי חלקו של אותו אדם שימיו התקדשו אל המלך בלי בושה, ולא נדחה יום אחד מהם

המתהפכת, המתהפכת מסטרא דא לסטרא דא, מטב לביש, מרחמי לדינא, משלם לקרבא, מתהפכת היא בכלא. טב ורע דכתיב, (בראשית ב) ועץ הדעת טוב ורע.

ומלכא עלאה, לרחמא על עובדוי, אוכח ליה, ואמר ליה, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וגו', והוא לא קביל מניה, ואתמשך בתר אתתיה, ואתתרף לעלמין. דהא אתתא לאתרא (ס"א לאתר דא) סלקא ולא יתיר, ואתתא גרים מותא לכלא.

תא חזי, לעלמא דאתי כתיב, (ישעיה סה) כי כימי העץ ימי עמי, פיה העץ, ההוא דאשתמודעא, ביה זמנא פתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ וגו'.

ויקרבו ימי ישראל למות. תאנא, אמר רבי חניא, כתיב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, התם בקיימיה יעקב, והכא במיתתיה ישראל. דכתיב, ויקרבו ימי ישראל למות. אמר רבי יוסי, הכי הוא ודאי, דהא לא כתיב ויקרב יום ישראל למות, אלא ימי, וכי בכמה יומי מית בר נש, והא בשעתא חדא, ברגעא חדא, מית ונפיק מעלמא.

א"א הכי תאנא, פד קדשא בריך הוא בעי לאתבא רוחיה ליה, כל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא, אתפקדן קמיה, ועאלין בחושבנא. וכד אתקריבו קמיה למיעל בחושבנא, מית בר נש, ואתיב קדשא בריך הוא רוחיה ליה, ההוא הבל דאפיק ונפח ביה, אותביה לגביה.

ובאה חולקיה דההוא בר נש, דיומוי אתקריבו גבי מלפא בלא כסופא, ולא דחי יומא מנייהו לבר, דישפח בההוא יומא,